

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője Rózsa Sándor főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Pümköst ünnepén.

Eljön az az idő, a mikor Izrael házával és Juda házával új szövetséget fogok kötni, nem olyat, mint az a szövetség volt, melyet atyáikkal kötöttem, mikor kezöknél fogva vezettem ki őket Egyiptom földéből, a mely szövetséget ők szegtek meg . . . hanem törvényemet kebelökbe írom s szívökbe vésem bé; Istenökké leszek s ők népemmé lesznek, — hirdette az ószövetség ihletett látnoka, kinek vivódó lelke keserűen szemlélte azt az áthidalhatlan messzeséget, mely a szent Istennek örök akaratát, a Sinai hegy ormán az Ő tulajdon ujjaitól írott törvény követelményeit, meg nemzetének fásúlt, tompa szívét egymástól elválasztotta, de a ki azt az édes reményt sem bírta feladni, a mely ezen ellentét egykoron leendő kiengesztelésével és egyesítésével biztató.

S ime a keresztyén egyház születése napján, az első Pümköst titokzatos eseményeiben, az ószövetségi kegyesek jós álma valóra változott. Miután Idvezítőnk a maga földi pályáját megfutotta egészen a vértanui halálig; küldetésének és lényének fensőbb eredetére föltámadásának csodájával isteni pecsétet ütött s lefejtven magáról a földi lét korlátait, megdicsőülten a világot kormányzó örökkévaló erők és hatalmak trónját elfoglalta: a Szentlélek kitöltetésének fönséges jelenetei között szállott vissza árván maradt tanítványai szívébe, hogy mennyei atyjának akaratával összefort életét lelkökbe plántálja. És a tanítványok, a mennyei ihlet keresztsége után más nyelveken kezdenek szólani, a Léleknek nyelvén, a mely ösmerős gyanánt cseng minden nemzet, minden nép fülében, egyaránt megragadja mindegyiknek szívét, s a mely mintha megszüntette volna ama bábeli nyelvzavart, melyben évezredekkel azelőtt az emberiség egységes nyelve összetört. A kik a mestert nemrég megtagadták, vagy az ő távozta után csüggedten, bátortalanul húzódtak meg az ellenség előtt, mint megannyi hős, leendő hitvalló és vértanu indultak diadalmas újokra, hódító szellemi hadjáratukra, hogy a benső korhadtságában már-már összeomló ó világ romjain újat építsenek.

Te csodás esemény, a mely idestova két ezredévnél regés távolából beszélsz hozzánk nagy tanulságokkal, óh szállj le közénk a multnak örök mozdulatlanságban álló tájairól s mint anyaszent-egyházunk annyi lélekemelő történeteiben, légy valósággá a mi szívünkben is. Áldott Szentlélek! Sebesen zúgó szeled zendülése hadd töltse bé templomainkat és varázslatos hatalmad hadd érintse meg, hadd rázza fel a szeretetlenség, az önzés hármasság érzetétől szoritott s a testiség mámorába elmerült lelkünket. Alászálló fehér galambod minden szárny-suhintása hozzon békét, áldást erre a sokat szenvedett hazára, hogy megelégedettségben, zavartalan egyetértésben, boldogságban munkálhassuk közművelődésünk és nemzeti dicsőségünk nagy feladatait és az isteni félelemben s ebből táplálkozó tiszta erkölcsiségben biztos alapjait rakhassuk le hazánk és nemzetünk új évezredének. Végy mindannyiunknál állandó lakozást, hogy alakot nyerjen mi bennünk is az Ur s mi az ő alakját átölelvén, boldog örömmel ismételhessük az apostolnak szavait: Élek többé nem én, hanem él én bennem a Krisztus.

Sass Béla.

TANÜGY.

Vallástanítás a népiskolában.

Minden népiskolai tantárgy tanításával sokat foglalkoznak, csupán a vallástanítást nem részesítik kellő figyelemben. Pedig ha valamikor, most nagyon is ideje volna ennek kérdésével jobban törődni. A megváltozott egyházpolitikai helyzet vallásos életünkre átalakító hatást gyakorol. Mindnyájan tudjuk és érezzük, hogy fokozott erővel és buzgalommal kell ápolnunk a vallásosságot. Ezért sürgetjük a belmissiót. De elfeledjük, hogy ennek a jövőre való tekintetből a népiskolai vallástanítással kell kezdődnie. Minden belmissiói munka eredmény nélkül való, ha nincs meg a talaj, a melyen építsünk. Oda kell tehát irányulni tevékenységünknek első sorban, hogy a vallásosságot az eddiginél fokozottabb mértékben, több erővel, nagyobb buzgalommal keltsük fel egyházunk jövőbeli tagjaiban.

Minthogy pedig a vallásos nevelést, a családi mellett, az iskola van hivatva ez idő szerint lehető tökéletességre vinni, nagyon szükségesnek tartom a népiskolai vallástanítás mikéntjének kérdését felvetni. S e tárgyban óhajtok egyet-mást elmondani.

Mi kálvinisták nem igen szeretjük, ha racionalistáknak neveznek bennünket. Pedig bizony — valljuk meg — még a legszélsőbb orthoxia sem teljesen ment ettől. S lehet-e ezen csodálkozni? Hiszen ez a felvilágosodott kor mindenben az észet helyezi előtérbe, s a mit megérteni nem tud, egyszerűen mint lehetetlent tekint. A tudomány minden ágában csak az észnek van jogosultsága. Az érzelem világa teljesen száműzetett. A vallást is egy sorba állítja a mai kor a többi tudományokkal s itt is époly szigorral jár el; még azt a középkori felfogást sem hagyja meg — vigasztalóul: credo, quia non intelligo. Holott tulajdonképen a vallás nem is tudomány. Van igenis a vallásnak tudománya

és ebben nagyon is szükség van az ész kritikájára. Ámde maga a vallás a bensőnek, a szívnek dolga. A szív, az érzelem a talaj, melyből lép aztán a gondolat körébe. Az értelemnek — intellectus — annyiban van hozzá köze, hogy elismeri igazaknak, a miket a szív érez.

A szívből fakadnak az élet forrásai. Különösen áll ez a vallás terén. Összes prédikálásunk oda irányul, az evangéliomokon, de az egész új szövetségen az a gondolat vonul végig, hogy a szívet nyerjük meg a vallás tudományának s csak abban lehet igazi vallás. Számtalan példát lehetne erre idézni. De tudjuk is, hogy a pusztá észszel felfogott dolgok csak a tudat felszínén tanyáznak, nem jutnak annak mélyébe. A kritikai észszel felfogott dolgot nem, csak azt mondhatjuk teljesen sajátunknak, a mit szív fogott fel és magába vett.

A racionalistikus modern irány a népiskolai vallástanításnál is tág teret talált, úgy annyira, hogy nem is vallást, vagy vallástant, hanem vallástörténelmet tanítunk. És így szinte természetes, ha arra van fektetve a fősúly, hogy mielőtt a vallásos igazságok a szívbe kitörölhetlenül beoltatnának, az ész, az értelem szólaljon meg; gondolkozzék azon igazságok felett s csak ha megértette, akkor higgye el. Vallástani népiskolai kézi könyveink, vezérkönyveink mind abban a tonusban vannak írva, mely szigoruan az észet tolja fel bíról. Ebből aztán az következik, hogy a gyermek, mivel arra még nem eléggé fejlett értelmi képessége, nem tud megbirkózni az erősebb dolgokkal, felülkerekedik benne a hiten az ész, gondolkodóba esik, megszületik a kétkedés, mely aztán az esetleges addigi vallásos meggyőződést is megingatja, jövőre nézve pedig már csirájában elfojtja azt. Ime, itt kezdődik a racionalismus, mely aztán egész életen keresztül bizonytalanságban tartja a legelfogadhatóbb hittételekre nézve is.

Nem lehet és nem szabad ma már a vallástanítást úgy fogni fel, hogy ez is az értelem-fejlesztés szolgálatában álljon. Pedig mostani vallástanítási rendszerünk

✠ TÁRCZA. ✠

Jézus gondolatai az Isten országa jövőjéről.

(Folyt. és vége.)

Ezek után még néhány pontot kell megvilágítani. Tagadhatatlan, hogy sokféle utalás történik a bibliában a beveződött Isten országára. A főbbek a következők. Jézus maga is, midőn tanítványainak az Izrael törzsei felett való uralmat ígéri, úgy látszik, mintha ezt a beveződött Isten országát olyan formákkal gondolta, hogy az hasonló lesz a földi királysághoz, sőt tán éppen a zsidó királyság folytatása lesz. Csak látszik, mondjuk, mert valóság semmi sincs benne. A mondat ama része ugyanis, mely arra vonatkozik, hogy a tanítványok Jézussal fognak ülni, csak képzés a bibliai nyelvhasználat szerint és azt teszi, hogy vele a legbensőbb kapcsolatban és összeköttetésben fognak lenni. Már ha az első rész képies kifejezés, akkor a második részt sem lehet szó szerinti értelemben venni, hanem csak azzal a jelentéssel, hogy az uralom, bírászkodás szóban az Isten országában való vezető hatalom értendő. Erről különben nem is szükséges hosszasan beszélni, hiszen az egész kifejezésben nincs más, mint az Isten országának méltósága és ünnepiessége. A nélkül is érthetjük ezt, ha olyanokat nem is hozunk fel, mint némely exegeták, kik azon okoskodnak, hogy

ha az apostolok a teljességre jutott Isten országában törzsek szerint akartak volna uralkodni, miképpen volna érthető ez a Jézusi mondás Judásra is, ki még ekkor a tanítványok közt volt, de már Jézus tudta róla, hogy el fogja árulni? Vagy a kik a miatt aggódnak, hogy ha Izrael tizenkét törzse tartoznék csupán az apostolok fennhatósága alá, mi lenne akkor azokkal a pogányokkal, kikről Jézus Mt. 8, 11. 12.-ben emlékezik: tán valami más apostolt kellene az ő számukra teremteni.

Bármennyi utalás van is azonban, ebben mindenütt az a vallásos tartalom nyilatkozik, mely Jézus egyedül való és páratlan fenségű eszméjét foglalta magában. Az az ország a vallásos élet világa. Jézus az egész ó szövetségi fogalomból nem mást, csupán csak ezt tartja meg; nem gondol ez ország külső kiterjedésével: vajjon csak a zsidók fognak-e hozzá tartozni, vagy hogy majd a pogányok is oda fognak tartozni. A ki belsőleg az Isten országához hozzátartozhatik, az hozzá fog tartozni; a ki ilyen kiválósággal nem fog rendelkezni, az itt nem számít semmit: itt körülbelől megáll Jézus, mert ebben gyökerezik egész gondolatvilága.

Ámde éppen ekkor és így világos az is, a hogyan Jézus az utolsó ítéletre vonatkozólag taníthatott. Mert akkor valóságnak kell lenni, hogy Jézusnak abban az ítéletben nem lehetett törődnie a külső nyilvánulásokkal és amaz ítélet formáival. Valamint azzal sem, hogy pontosan meghatározza, hol lesz annak az ítéletnek a

egyenesen ezen alapul. Sőt hangoztatják, hogy a ref. vallás az egyedüli, mely az ész vallása. És ebből folyólag a Krisztus vallásáról szóló tudományt — mert nem magát a vallást — akkor kívánják és követelik taníttatni, midőn a gyermek értelmi képessége oda fejlett, hogy azokat, a miket tanult, megbírálni is hajlandó és többekévéb talán képes is. Ha e mellett megmaradunk, nevelni fogunk vallási, vagy ha jobban tetszik, hitigazságokat ismerő, de igazi vallásossággal egyáltalában nem dicsekedhető egyháztagokat, a kik, mert szükségét érzik annak, hogy valamely hitfelekezethez tartozniok kell és mert a ref. hitnézeteket ismerik, reformátusoknak fogják magukat vallani.

A fődolog tehát a vallástanításban az, hogy a szívet tegyük fogékonyvá, ebbe csepegtessük be a vallás igazságait, hogy a szív legyen egészen Istené, Krisztusé, a Krisztus éljen mi bennünk.

Ámde hogyan?

A mai rendszer mellett ez el nem érhető.

Tantervünk szerint a régi időktől fogva fennálló gyakorlat alapján az Istenről való fogalmak megismeretése, a világ és ember teremtésének előadása után ó-szövetségi bibliai történetek halmazával tömjük meg a gyermekek fejét. Ezekből, igaz, tanul sok szépet és jót. De mit érünk el vele? Azt, hogy ezek teljesen az értelemfejlesztés szolgálatában állván, mire az új-szövetségi történetek tanítására kerül a sor, egyéb ismeretek is segítségül jöve, mindjárt a legelső tételnél, a Jézus születésének történeténél megzavartatik az ártatlan gyermeki szív; az okoskodások és kérdések tömegével lepi meg a vallástanítót, a ki a legalaposabb vallásos képzettség birtokában sem képes a gyermeki szívet teljesen megnyugtató magyarázatot adni, mert a gyermek értelmi fejlettsége a teljesen kielégítő dogmatikus magyarázatot meg nem érheti, másoldalról az egyszerű elhívésben meg nem nyugszik, mert megtanult már gondolkozni is, öngondolkozás útján pedig éretlenségénél fogva megint

csak nem találja meg a helyes fogalmat. Így aztán az egész új-szövetségi történeteken végig kíséri az általa teljesen fel nem fogható dolgokban a bizonytalanság s ebben élte végéig megmarad, mert az első behatások a legerősebbek. Népiskoláinkban pedig oda fejleszteni az értelmiséget, hogy a vallásigazságokat az ész szűrőjén keresztül sajtolva, juttassuk a szívbe, hogy azok ily módon érlelődjenek ott meggyőződéssé — lehetetlen. Ezt bizonyítani nem kell.

Azt azonban mindnyájan tudjuk, hogy a hamisítatlan érzelmeket felkölteni legkönnyebb a zsenge gyermekkorban, a gyermeki szívben akkor, midőn még öntudatra nem ébred, a mikor a külbehatásokat elfogadja úgy, a mint vannak; nem gondolkozik a látottak vagy hallottak felett, hanem ha kedveset vagy szépet lát, hall, mohón szívja magába, míg a rúttól, rosztól természet szerint irtózva fordul el. S vajjon lehet-e szebbet, jobbat, kedvesebbet tanítani ennek az ártatlan gyermek-szívnek, mint Jézusról, a ki mint kis gyermek, majd mint vele egykoru áll előtte, majd szeme láttára növekedik fel, testvérvé, vezetőjévé, tanítójává lesz; önkénytelenül szeretetet, tiszteletet kell éreznie iránta; s végre, hogy az ő testvéreit, mint Istennek gyermekeit magához hasonlónak tegye, önfeláldozó véghetetlen szeretetből meghal érettök, feltámad, felmegy a mennybe, hasonlatos lesz a jó Istenhez, elküldi a Szentlelket, hogy ennek segítségével csakugyan eljuthassanak oda, a hol Ő van. Ennél gyönyörűbbet, kedvesebbet, jobbat tanítani lehetetlen. És mindezt az öntudatra nem ébredt gyermeki szív úgy fogadja magába, hogy kitörölhetlen nyomokat hagy ott. Nem zavarja gyermeki képzetét semmi, az ész önkénytelenül fogadja el igazak gyanánt. S midőn öntudatra ébred, akkor kezdi csak keresni az okokat, a miket nyomban meg is talál, mihelyt utaljuk őt az ember teremtésétől Jézus születéséig történetekre. Ekkor megérti azokat is, a miket nem tudott, vagy csak homályosan sejtett. Érti mintegy lelkében a Jézus által

helye: a Jósafát völgye, vagy más helyiség fog színterül szolgálni a nagy világeseménynek.

Miképpen is tudnók másképpen igazolni Jézus eljárását, ha ez nem volna nyilvánvaló előttünk. Hiszen Jézus annyira határozatlanul hagyja ezt a kérdést, hogy az emberek megítéléséről beszél és mégis az ég nagy forradalmát és összeomlását helyezi kilátásba. Sőt, még ha *παλιγγενεσία*-ról, azaz, az egész világ megújulásáról beszél is, erre vonatkozólag sem elegegyedik bele a további magyarázatba, hogy vajjon az az ítélet előtt, vagy után lesz-e? Nem foglalkozik azzal sem hosszasan, vajjon az utolsó ítélet milyen viszonyban fog lenni a halottak feltámadásával; úgy veszi fel a dolgot, mintha minden ember, még a halottak is a földön élének és egy szóval sem emlékezik arról, hogy azok, a kik meghaltak, feltámadnak; ő úgy beszél, mintha még senki sem halt volna meg. Aztán, ha oda jutunk, hogy megtekintsük a Lázárról mondott példabeszédet, hol úgy a gazdag, mint a Lázár már az ítélet előtt elnyerte a boldogságot, illetve a boldogtalanságot és ez állapotok úgy vannak festve, mint azok, melyek az utolsó ítéletkor következnek* és arra a következtetésre jutunk, mint határozott igazságra, hogy tehát halálával mindenki eléri megérdemelt sorsát, még ebből sem olvasható ki biztos kijelentés az utolsó ítéletnek a feltámadásra vonatkozására nézve. Nem azt akarom mondani, hogy mindezek mellett egy-

általában nincs, a mi Jézus mondásaiban eligazítana. Hiszen a képies beszédeknek mindig mélyeséges értelmük van, olyan, melyet soha és semmi körülmények közt nem szabad pusztán csak eszmékbe átváltoztatni. De azt mondom, hogy Jézus a képeket csak azért használja; a mit mond, azt képekbe csak azért burkolja, mivel a mit mond, az érzék feletti valóság, tehát másképpen, mint képekkel, azaz, anologiákkal elő nem terjeszthető, illetve meg nem közelíthető. És ha az csak leszállítása a kijelentések értékének, ha a képekben nem a valódi értelmet látjuk meg, hanem vagy félre értjük és tulságosan elfinomítjuk, vagy pedig egészen betű szerinti értelemben vesszük, addig az csak helyes eljárásnak nevezhető, ha belőlök a valóságot, a tényeket olvassuk ki. Ne úgy értsük azonban a dolgot, hogy tán Jézus a mondott igazságokat nagyon jól értette, mint száraz igazságokat, illetve, hogy ő önmagára nézve csakis ilyeneknek tudta azokat és csak azután nézett utána, hogy megfelelő képeket keressen, a melyek által amaz igazságokat hallgatói lelke előtt kellő világításba gondolta helyezhetőnek. Ha a doketizmust kiakarjuk kerülni, ama nézet mellett kell szilárdul kitartani, hogy ő maga is földi gondolkozással és az e szerinti fogalmak szerint fogta fel az örökkévalóságot a nélkül azonban mindenesetre, — és ezt is hangsúlyozni kell erősen — hogy ő ezek önálló értékét nézte volna és nem inkább csak formáknak tekintette, melyekben a vallásos erkölcsi tartalmat nézte.

* V. ö. Mt. 8, 11. Márk 9, 47.

kitöltött Szentléleknek erejét, melyről azt tanulta, hogy az megtanítja őt mindenekre. És úgy is van. Ekkor aztán egész lényét, szívét, lelkét vallásos érzés hatja át, az ész is mintegy ezen érzések szolgálatába szegődik. Mindent, a mit lát, hall, tapasztal, Istenre visz vissza, a ki Jézus által az ő Szentlelkének erejével eszközli azokat. Így születik meg az egy Istenről, mint Szentháromságról való tiszta képzet és fogalom!

A ki nemcsak theoretice, hanem practice is foglalkozott népiskolában vallástanítással, csak az itt mondottak alapján is igazat ad nekem. Mert a tehető ellenvetések bővebb megfontolás után magoktól elenyésznek, ha meggondoljuk, hogy nem vallástörténelmet, hanem a Jézus Krisztus tudományát kell minden szívbe mintegy bevésnünk, hogy az szilárd vallásos meggyőződésé, hitté, erős hitté váljék.

Epen ezért a tehető ellenvetéseket bár felsorolhatnám, nem teszem. Hanem ajánlom a mondottakat az illetékes körök figyelmébe, s ezek alapján kívánatosnak tartom, hogy a népiskolai vallástanításra több gond fordítottassék és hogy a vallástanítás az Isten fogalomnak, a világ és ember teremtésének megismertetése után az új-szövetséggel kezdődjék s megszakítás nélkül tanítassék végig. Csak ezután vétessék föl, mintegy magyarázatul az ő-szövetség.

Kovács Sándor,
ref. s.-lelkész.

Vegyes tanügyi hírek.

* **Tornajáték.** Főgymnasiumunknak a millenniumi országos tornaversenyre készülő ifjúsága f. hó 14-én, áldozó csütörtökön d. u. 4 órától versenyenyl összekötött tornajátékot rendezett. A tornajáték tulajdonképeni célja az volt, hogy a belépti jegyekből begyűlendő összeggel a szegény, versenyre menő növendékek utazási és tartozkodási költségét egészben, vagy részben fedezni lehessen. A célzt a rendező tanári kar nem érte el, mert

a mellett, hogy rendkívül csekély volt a belépti díj, (20 kr.), Debreczen óriási közönségéből alig akadt 50—60 érdeklődő. Pedig a játék megérdemelt volna nagyobb közönséget is. A szabatos és festői felvonulás után ifjaink rendgyakorlatokat végeztek, azután különböző szereken tornáztak, s nagy gyakorlottságra valló mutatóványaikkal mindvégig fentartották az érdeklődést. A verseny maga a legjobb eredménnyel biztat az országos tornaversenyben való résztvevésre nézve. Rúdugrásban, magas- és távolugrásban, súlydobásban, úgyszintén lóugrásban és a nyújtón bemutatott összetett gyakorlatokban igen szép sikernek lehettek tanui a jelen voltak. A verseny után játék következett s a Klapka-induló hangjai mellett gyönyörű fűzértáncz. Végre Dóczi Imre igazgató, lelkes és élénken megéltjezett buzdító beszéd után tizenegy legjobban kitűnt növendék között értékes emléktárgyakat, ezüst és bronzérmeket osztott ki. A szép ünnepély ezzel 7 és fél órakor véget ért.

* **A debreczeni főgymnasium** tanári kara az igazgatói terhek megkönnyítése céljából azt a javaslatot terjeszti az egyházkerületi közgyűlés elé, hogy az irodai munkák végzésére alkalmaztassék az igazgatói irodában egy esküdt-diák, a ki ezért az iskolában nyerendő lakáson és ételmezesen kívül évi 500 frttal díjaztatnék. Az adott viszonyok közt ezt az expedienst látja a tanári kar a legcélszerűbbnek, de mivel ez ellen is lényeges ellenvetések merültek fel, egyelőre ideiglenesen, kísérletképen kéri javaslatának életbeléptetését.

* **Tanulók a kiállításon.** A debreczeni ev. ref. főgymnasium igazgatója az intézet növendékeihez a következő felhívást intézte: A közoktatásügyi kormány gondoskodott arról, hogy tanári vezetés mellett minden tanuló megtekinthesse az orsz. ezredéves kiállítást. Tanári karunk ennél fogva elhatározta, hogy június hó utolsó hetében, később meghatározandó napon az erre vállalkozó növendékek felviteléről gondoskodni fog. Az utazás Debreczenből és vissza, három napi szállás és ételmezes

A végső ítéletre vonatkozólag tehát a főtartalom éppen az Jézusnál, mint a melyet hangsúlyoz egyéb kijelentéseiben is. Az az ő vallásos öntudata ez, melyet találobb szóval jellemezni nem lehet, mint az istenifuság. Már most azonban, ha tudjuk, hogy Jézus öntudatában főleg két ponton sarkallik minden, t. i. hogy Jézus minden ember üdvét annak az ő személyével szemben elfoglalt állásától teszi függővé és hogy ő az Isten országa végét istenitélettel gondolja bevégezhetőnek, akkor az is következménye ennek, ha ő a saját működését a bíró közrehatásával azonosítja; a miért is elesik Weiffenbach ama nézete, hogy csak Pál képezte ki azt a tant, a mely szerint Jézusnak tulajdonítandó az ítélet. Jézus nagyon természetesen kellett, hogy az ítélet gondolatát összefüggésbe hozza az ő személyével. És annyival is inkább, mert ha a Zsolt. 110-ben említett királyi méltóságot is magának igényelhetette, a nélkül, hogy ebben az Isten királyi méltóságát és hatalmát a legkevésbé is megérintette volna,* akkor az ő bírói működése sem áll ellentétben az Isten ítéletével, hanem összeesik azzal, a mennyiben Isten az ítéletet Jézus által hajtja végre. Igenis, Jézus megítéli az embereket, ezek pedig lássák, hogy milyen viszonyban vannak ő vele, az ő személyével, hogy keresik-e őt vagy nem és benne az üdvöt is, miután ez a viszony a legnagyobb fontos-

sággal bír az embereknek az ítéletben való sorsára.* Ezt így kell felfogni, mert erre az okoskodásra vezet el Mt. 13, 41. 42., mely B. Weiss okoskodásainak ellenére is annyiban legalább hiteles, hogy tartalma senki mástól nem származhatik, mint Jézustól.

És ez, csupán csak ez a tartalom tűnik ki, mint egyetlen igaz, fontos és irányadó gondolat a további kérdésekbe is. Értem az örök kárkozatot és az örök boldogságot. Jézus nem ad érzékelhető rajtot itt sem, habár nagyon sokat és különbözőféleképpen emlegeti ezt a kérdést. Ő egyetlen főgondolatot ismételtet örökké; s ha aztán különböző formákban tünhetik fel az a gondolat, ez éppen annak a természetére tartozik. Valóban úgy tünteti fel a ő dolgot, hogy ha a külső formák után akarnánk elindulni és arra igyekeznék fősúlyt helyezni, sem mire sem mehetnénk, hypothesis állíthatnánk fel, de nem egyebet; akármennyire legyen is a gyehenne pl. Luk. 12, 5-ben megmagyarázva és úgy feltüntetve, mint πῶρ τὸ ἄσβεστον (állandó kifejezés a βλῆθῆναι, éppen mint az εἰσελθεῖν a βασιλεία τῶν οὐρανῶν-nál). Vajjon érdemes dolgot keresve, találhatunk-e Jézusnál akárhol olyan utalást, melyre építhetnénk. Nem kerüli-e folyton, hogy csak egyszer is megemlítsé, hol van az a gyehenna, az égben van az, vagy a földön,** vagy tán a földben rejtőzik (Luk. 8, 21-ben csak a démon

* εἰδοῦθι μοι πᾶσα ἐξουσία: a mi azt teszi, hogy Jézus által Isten uralkodik.

* Mt. 25, 34. k. Mt. 10, 42.

** Ézs. 14, 5.

(reggeli, ebéd, uzsonna, vacsora) és a kiállítási területre szóló belépti jegyek összesen 9 forintba fognak kerülni egy-egy növendékre nézve. Felhívom a tanuló ifjúságot, hogy ez ügyről szüleiket a pünkössti ünnep folyamán értesítsék s a kik a csoportos felmenetelre vállalkoznak, a 9 frt lefizetése mellett osztályfőnökeiknél június 1-ig jelentkezzenek. Igaz, hogy a vidéki tanulók a felmenetel alkalmával már nem lesznek Debreczenben, mivel a vizsgálatok előbb megtartatnak; de az ily növendékek a fölmenetel napjára be tartoznának jönni Debreczenbe a saját költségükön, valamint a kiállítás megtekintése után a kedvezményes vasúti jeggyel csak Debreczenbe lehet visszajönniök s innét ismét saját költségükön kell haza utazniok.

* **H. Nánáson** a város, egyház és társadalom az illetékes tanügyi tényezők támogatása és vezetése mellett tiszteletreméltó buzgalmat fejtenek ki az ez idő szerint hat osztályú ref. gymnasium megerősítése és nyolcz osztályúvá emelése körül. A cél, mint már említettük, államszegély igénybe vételével remélik elérni. Építkezésre 60 ezer frtot, évi segélyül 13 ezer frtot kérnek. De magok a nánásiak is nemes erőfeszítést fejtenek ki. A város képviselő testülete f. é. május 3-án tartott ezred-éves közgyűlésében az eddig adott 2100 frt évi segélyhez újabb 3000 frt évi járadékot szavazott meg a gymnasiumnak, az egyház pedig az ujonnan építendő iskola számára egy 15—20 ezer frt értékű telket ajánlott fel. A tanárok fizetését az állami tanárok fizetésének színvonalán tervezi, az 1200, 1400 és 1600 frtos fokozattal a törzsfizetést illetőleg; taneszközökre és a könyvtár gyarapítására pedig évi 1000 frtot vettek fel a költségvetésbe. Nagy elismeréssel kell felemlitenünk, hogy az iskola nagynevű jóltevőjének, Soós Gábornak példája, kinek a nánási gymnasiumnál tett alapításai majdnem elérik a 60 ezer forintot, arra a nemes áldozatra indította **Nagy Mihály** nánási iparost, hogy összes vagyonát, 10 ezer frt értékben halála esetére végrendeletileg a

gymnasiumra hagyta és pedig a tanári fizetések kiegészítésére. Mindezek oly tények, a melyek a nánási társadalomban uralkodó közszellemre a legszebb világot vetik.

* **Nyilvánossági jog.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1896. évi ápril hó 29-én 16783. sz. a. kelt rendeletével a *karczagi ev. ref. gymnasium* ötödik és hatodik osztályának az 1895/6. tanévre a nyilvánosság jogát megadta.

* **Vasúti kedvezmény a felekeseti tanároknak.** Az országos tanáregyesület választmánya a kassai tanári kör indítványára elhatározta, hogy a kereskedelmi miniszterhez kérvényt intéz az iránt, hogy a nem állami tanároknak is terjesztessék ki az a vasúti kedvezmény, a melyben az állami tanárok részesülnek.

* **Az elaggott tanítókért.** Említettük, hogy a békésmegyei tanítóegyesület és délmagyarországi tanítóegyesület az iránt folyamodtak a képviselőházhoz, hogy azon tanítók részére, kik elaggott koruknál fogva a nyugdíjtörvény rendelkezései alá nem esnek, a millennium alkalmából külön nyugdíjalap létesíttessék, vagy a tanítói nyugdíjalapból nyugdíjban részesíttessenek. A kérvényt május 15-iki ülésében tárgyalta a képviselőház, a mikor Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter kijelentette, hogy a kérelmet méltányosnak találja s megígérte, hogy a kérelmet megkeresni arra, hogy az elaggott tanítók valamely formában segélyben részesüljenek. A kérvényt kiadták a vallás- és közoktatásügyi miniszternek.

r. v.

KÖZÉLETÜNK.

A heves-nagykunsági egyházmegye tavaszi közgyűléséről.

Sajnálattal nélkülöztem e becses lap hasábjain az egyházmegyei gyűlésünkről szóló tudósítást. Másoktól reméltem, de tovább már nem tudom várni, mert — bizony

fogja fel így)? És vajjon nem az említett főgondolatot emlegeti-e mindig, azt, mely itt az ellentétnél fogva egy szóban összefoglalva csak az *ἀπόλειπαι* lehet; nem ezt emlegeti-e ő, ha egy kissé tán világosabban látszik is utalni arra az elkárhozásra, midőn elmondja, hogy az az elkárhozás a *σκότος τὸ ἐξώτερον*, sőtét, mert kívül van az Isten országán, hol világosság uralkodik; vagy midőn e *σκότος*-t paralelnek veszi a *γεέννα τοῦ πυρός*, a *κάμινος τοῦ πυρός* kifejezésekkel, beleértve ezekben a gyötrelmet maga után vonó okot is, minthogy a tűz kiolthatatlan* és örök,** olyan, mint a féreg, mely szünetlenül emészt? Igen, míg az Isten országában a megmaradást, az örök életet egy szóval, egy fogalommal biztosítja, t. i. az istenfűséggel, addig az elkárhozást, szörnyű formáival együtt szintén csak egy fogalomban foglalja össze, t. i. az elveszésben. Ezt teszi még akkor is, midőn a *ὄλεθρος καὶ ὁ βρωμὸς τῶν ὀδοντῶν*-ról emlékezik és ebben a legnagyobb gyászról és a legirtóztatóbb borzadásról; ezzel egyszersmind azt is kifejezvé, hogy az istentelenekhez csakis az ilyen hely egyedül méltó.

Talán abban beszél Jézus leghatározottabban, midőn nyilván tanítja, hogy a jövő életben nem lesz mindenkinek egyforma sorsa, hiszen a talentumok*** és az engedetlen szolgák nem egyenlő elbírálás alá esnek. Midőn megígéri az apostoloknak, hogy azok a trónon fognak

* Márk 9, 44.

** Mt. 18, 8. 25, 41.

*** Mt. 25, 14. Luk. 19, 22.

ülni és Izráel népének törzseit fogják igazgatni.* Vagy pedig kilátásba látszik helyezni, hogy majd ottan tisztelet-helyek is lesznek,** legfeljebb csak annyit utasítván vissza, hogy ő ezek felől szabadon tudna rendelkezni.*** Ám, midőn ezt teszi, akkor is folytonosan a főgondolatát érvényesíti. Mert határozottan beszéli, hogy a különbség nem attól függ, hogy milyen állapotban voltak a földön az Isten országa tagjaivá válni készülő emberek; vajjon pogányok, vagy zsidók voltak-e: ott születési előjogok nincsenek, még a theokratikus nép sem számíthat arra, mint csupán csak ilyen, hogy valami különös és kizárólagos kegyeltségbe fog jutni. Hanem igenis függ a vallásos tartalomtól, melyre első sorban kell törekedni, és mely, mint ilyen az Isten országa megnyerésének egyedül való biztosítóka. Ügyeljének tehát az emberek, és járjanak utánna, hogy ezt megnyerjék, mert a mint valaki a neki adatott javakat felhasználta, azonképpen lesz helyzete a Isten országában.

Dr. Bartók Jenő.

* Luk. 22, 30. Mt. 19, 28.

** Luk. 22, 30. kk.

*** Így kell magyarázni Luk. 22, 30., hol nem ez az értelem van: *ἐγὼ διατίθημαι ὑμῖν βασιλείαν*, mert ez lehetetlen; hanem a *βασιλείαν* a mellékmondathoz tartozik: *καθὼς διετίθετο μοι ὁ πατὴρ* és a *διατίθημαι* csak a *ἴνα*-val bevezetett következő két tételre szól, a minek következtében az értelem az, hogy Jézus ezt az országot, mint *κληρονομία*s megkapta, ám ő annak javait közöleti tanítványaival.

mondom — kár volna azt a gyűlést agyonhallgatni. Tárgyai közül ugyanis három szinte országos fontosságú volt s a rájuk hozott határozatok mindenik egyházmegegyének megszívlelésre, sőt követésre méltó példát szolgáltatnak, annyira, hogy elmulaszthatatlannak tartom a rólok való megemlékezést.*

Legelső sorban a stóla megváltás ügyét említem. Mult évi közgyűlésünk bizottságot küldött ki ez ügy lehető elintézésére. A bizottság meggyőző erejű felhívást intézett az egyházakhoz a kereszteleési és esketési stóla megváltása érdekében. A huszonöt egyház közül tizenkettő részben még előbb, részben e felhívás hatása alatt meg is váltotta s ezzel minden akadályt elhárított, ami az esketésben s a keresztségben való részesülés előtt a mi vallástalanságra oly nagy mértékben hajlandó népünknel állott. Am tizenhárom egyházban az egyházellenes demagogia s az anarchista szellem nem engedett a felhívásnak, sőt a mezőtúri presbiterium egyhangulag kimondta, hogy e kétféle stólát eltörli, de lelkészeinek nem ad érték kárpótlást. Máshol is ilyenformán akarták volna, de az elnökség e törvénybe ütköző határozatot csupán ezen az egy helyen engedte kimondatni, holott az erre célzó indítványt még csak tárgyalás alá se kellett volna bocsátania. Egyházmegegyénk közgyűlése a mezőtúri presbiterium eljárása feletti rosszalását kifejezve, magasrendű hivatásának teljes tudatában elrendelte a tizenhárom egyház presbiteriumának, hogy julius elsejére valamennyi gondoskodjék a stóla-ügynek törvényszerű s egyedül helyes elintézéséről, a tízévi átlag szerinti megváltásról. Az esetleg renitenskedő egyházakban küldöttség fogja megállapítani a tízévi átlag mennyiségét. Ez egyhangulag hozott, a világi elemnek is lelkes hozzájárulásával létrejött határozatra az vezette a közgyűlést, hogy az egyháziasság ébrentartására s esetleg felköltésére nélkülözhetetlenül szükséges az egyház s a hívek közti összes kötelekek megerősítése; már pedig ez alföldi egyházakban, hol nem egy helyen számosan nem esküsznek, mások meg gyermekeiket nem kereszteltetik az egyházpolitikai törvények életbelépte óta, ez csakis a stóla eltörlésével vihető keresztül. Minthogy pedig másfelől a stóla eltörlése illő kárpótlás megadása nélkül díjlevél-csonkítást képez, ami ellen az egyházmegegyének örálói tisztéből folyó kötelesege teljes erélyvel lépni fel, nem választhatott erre más utat, mint a melyet a konvent mult őszi gyűlésében kijelölt, vagyis a tízévi átlag szerinti megváltás kötelezettségének kimondását. Kétségbe vonhatatlan joga van erre minden egyes egyházmegegyének, avagy az egyházkerületnek is a maga egészében. Mert a mint megszabhatják e testületek a stóla mennyiségét az egyes esetekre, épen úgy, sőt nagyobb joggal kimondhatják, hogy az összes esetek utáni stóla nem az egyes felektől szedendő be, hanem az egyház közpénztárából egy összegben fizetendő.

A másik tárgy, melynél szintén az a törekvés vezette gyűlésünket, hogy egyházaink haladását a demagogiával szemben biztosítsa, az egyházközségi köz s illetőleg képviseleti gyűlések ellen irányult. Ezek ugyanis roppant passióval szokták elvetni a presbiteriumoktól elébök terjesztett határozatokat, természetesen hol a „nem adózunk“ elve alapján, hol az értelmi fejletlenségnek fogva. Nem lévén felelősek, így könnyű szerrel meggátolhatják nagyon sok üdvös dolog keresztülvitelét. Egyházmegegyei gyűlésünk az iránt indít actiót, hogy a presbiteriumoknak az ilyen gyűlések helybenhagyó végzése után az egyházmegegye elé terjesztendő határozatai jövőre minden esetben

az egyházmegegye elbírálása alá bocsáttassanak, tehát még akkor is, ha a presbiterium által egyhangulag elfogadott határozatokat a köz, illetőleg képviseleti gyűlés a presbiteriumok támogatásával egyhangulag elveti, a mire nem egy példát tudunk.

A harmadik tárgy, mely szélesebb köröket érdekel s a melyet meggyőződésünk szerint a leghelyesebben a mi egyházmegegyénk oldott meg, az egyházmegegyei gyámintézet fentartásának avagy megszüntetésének kérdése. Mi tekintettel arra, hogy az egyetememes gyámintézet által biztosított 250 frt. ha általában javított is a régi helyzeten, még mindig elég sanyaru jövőt tár családunk elébe, az előbbit választottuk. Fentartjuk tehát gyámintézetünket továbbra is, s bizonyosak vagyunk felőle, hogy egyetlen jövőben közénk lépő lelkészársunk se fog tiltakozni ama határozatunk ellen, melylyel mindnyájokat köteleztük a belépésre, mivel nemcsak családok jövőjét biztosítják, hanem e mellett kisebb terhet fog hordozni, ha mindkét gyámintézetnek tagja, mintha csupán az egyetememesnek volna. Az egyházmegegyei ugyanis az egyetemessel szemben az összes mostani s későbbi lelkészek helyett maga teljesít minden kötelezettséget, vagyis annak pénztárába ugy a 10%-os belépési, mint a 2½%-os évenkénti járulékokat ő fizeti mindenik tagért. Ezzel szemben a lelkészek az eddigi évi 10 frt tagsági díj helyett mindössze az évi 2½% százalékok háromnegyedrészt fogják beléje állandóan fizetni, míg a belépési 10% fizetése alól úgy a mostani lelkészek, kik 100 frt részvénytökével járultak az alaphoz, mint a későbbiek, ugyancsak ez összeg kifizetésének kötelezettsége mellett, egyiránt fel lettek mentve. Az egyházközségek viszont minden egyes lelkészi állomás után az eddigi 5 frt helyett 15 frttal fognak a gyámintézet tőkéjéhez évenként járulni. És — a mi szintén nagyon lényeges — a mostani és mostanában leendő özvegyek érdeke sem szenved e módozatok mellett csorbát, a távolabbi jövő özvegyei pedig, épen hovatovább több segélyben részesülhetnek majdan. A gyámintézet sorsának e bölcs megoldása, a mult, jelen és jövő érdekeinek ilyen, minden irányban való helyes és teljes kielégítése első sorban Dorogi Lajos esperesünknek, másodsorban pedig Rácz Miklós gyámintézeti pénztárnokunknak képezi kiváló érdemét.

Számos egyéb érdekes és fontos tárgy került még szőnyegre e Kunhegyesen ápr. 21-én tartott gyűlésünkön, de a melyek inkább csak a kebelbeli egyházakat érdeklík s így nem tartom szükségesnek rólok is referálni.

Zoványi Jenő.

A tiszta-burai ev. ref. templom felszereléséről.

Tisztelt Szerkesztő úr! A tiszta-burai ev. reformált egyház életében, a hitéletet, a vallásos buzgóságot oly híven jellemző legközelebb lefolyt eseményről, kívánom az alábbiakban röviden értesíteni.

Azt gondolom, hogy nem lehet igazi református ember, kinek szíve örömmel nem teljesednék be, midőn tudomására jut, hogy egyházunk egyik nemesen érző és gondolkozó tagjának áldozatkészsége s buzgósága folytán, az Urnak szentelt hajlék, a templom, mikép alakul át belsejében, kikelve százados egyszerűségéből, mondhatnám, elhagyatottságából; azt gondolom, hogy az ily szép tettekben nyilvánuló áldozatkészség, méltó arra, hogy szélesebb körben is ismeretes legyen.

Ily örömmel volt részese, ily nemes áldozatkészségnek volt szemtanuja a közelmúltban egyházam, midőn tiszta-burai földbirtokos és presbiter *Bárczay Gyula* úr

* Szíves köszönettel vesszük.

Szerkesztő.

1895. deczember 4-én kelt adománylevelében, elkötelezte magát, hogy a tiszaburai ev. reformált egyház templomában, saját költségén, egy orgonát s rácsozattal körített Urasztalát készített; a szószéket pedig megújította.

A kötelező ígértet testet öltött; az igazán díszes kiállítású s kellemes hangú 8 változatu orgona — dicsőróje építőjének Ország Sándornak, — f. év május 1-én megszólalt; az Urnak szent asztala s a díszesen megújított szószék rendeltetésének átadatott. Nem kicsinylendő az összeg, mely az említett építkezésekre fordított; mert az orgona 1300 frt, a szent asztal s a szószék megújítása pedig 300 frt értéket képviselnek.

De megtette kötelességét az egyház is, midőn egy a díszes orgonához illő s vasoszlopokon nyugvó karzatot, új ülőpadokat s ajtókat készített, a templom földjét pedig cementlapokkal kiköveztette; sőt meghozták áldozataikat egyesek is, díszes terítővel s szent edényekkel látva el az Urnak asztalát.

Igazi benső öröm futotta át keblünk, midőn május 1-én szomszédos lelkésztársaimmal együtt, beléptünk az eként ujjaalakított templomba, melyet a nagy közönség minden részében betöltött, hogy hálákat adjunk Istennek a segedelemért, melylyel velünk volt s törekvésünkben megsegített.

Az a nemesen gondolkozó férfiú pedig, ki kezdeményezője, de egyszersmind nagyszerű adománya által, létrehozója is volt templomunk ujjaalakításának, találja meg nemes tettének jutalmát, azon boldogító tudatban, hogy a mit tett, Isten dicsőségére tette; az a férfiú, ki bár férfikora küszöbén áll még, mégis nehéz próbáltatásokat szenvedett már, midőn kétízben felépített családi boldogságát, kétízben dulta fel a halál, keressen vigaszt, enyhületet a hitben, s bizonyára találni fog abban megnyugvást, bizodalmat Istenben és édes reménységet az örök életben.

Tisza-Bura, 1896. május 2.

Jákó Balázs,
ev. reform. lelkész.

Nyilatkozat.

A f.-szabolcsi ev. ref. e. megye 1896. évi apr. hó 14. napján Nyiregyházán tartott gyűléséről szóló tudósításban oly valótlanosságok foglaltatnak, hogy azokat szó nélkül nem hagyhatom.*

A többek közt nem felel meg az igazságnak:

a) a tudósításnak azon állítása, hogy a néh. Gonda Balázs emlékére rendezett emlékünnepeken csak néhány lelkész és tanító jelent volna meg, mert ott az egész e. m. gyűlés tagjain kívül a nyiregyházai ev. ref. egyház is képviselve volt.

b) Nem való, hogy nem harangoztak volna, sőt ellenkezőleg, az emlékünnepegy kezdete rendes szokás szerint harangszóval jeleztetett.

c) Vagy tudatlanságból, vagy merő rosszakaratból származik Referensnek azon állítása, hogy néh. boldogult Lukács Ödön volt esperesünk emlékünnepegyének megtartása iránt az e. m. gyűlés nem intézkedett. Épen a gondnoki jelentésben volt ez javaslatba hozva s ideje 1897. tavaszi gyűlésünkre határozva.

d) Nem felel meg az igazságnak és csak irányzatos ferdítése a tényeknek az özvegy-árva intézetről szóló értesítés. A tervet a számvevő bizottság készítette, s

* Tudósítónk tévedhetett némely dolgokban, de nem teszszük fel, hogy rosszakaratból irányzatos ferdítésre vállalkozott volna.

Szerkesztő.

ebben a bizottsági tagok mindenike összes tudásával s a legmelegebb jóakaratóval vett részt.

Referens referádájának többi részére mitsem kívánok szólani, csak azt ajánlom becses figyelmébe, hogy máskor hívebben és tárgyilagosabban írja meg tudósítását.

Kis-Létán, 1896. május hó 15-én.

Nagymáté Albert,
f.-szabolcsi h. esperes.

IRODALOM.

Praeparatio a Bartal—Malmosi-féle Latin gyakorlókönyvhöz. Középkolák I. és II. osztálya számára. Készítették Szőke Adolf és György Lajos főgymn. tanárok. Ára 50 kr. Budapest, 1894. 76 lap.

Az idegen nyelvű gyakorlókönyvekhez és auctorokhoz készített s nyomtatásban megjelent praeparatiók újabban mindinkább szaporodnak nálunk, noha még mindig heves ellenzői vannak. Legközelebb is ez olvasható az Orsz. Tanáregyesületi Közlönyben (1896. 30. sz.) „Tankönyvirodalmunk számos gyöngéi közt nem utolsó azon újabban mindinkább elfoguló törekvés, hogy a tankönyv mindazt magában foglalja, a mit a tárgyra vonatkozólag el lehet mondani. Már majdnem addig jutottunk, hogy az u. n. heuristikus módszert maga a tankönyv végzi el, s a tanárnak semmi megmagyarázni valót nem hagynak.“ Ezzel szemben azt hozzák fel a praeparatio barátai, hogy az ismeretlenből lehetetlen az ismeretlent föltalálni. Bár ebben is van némi túlzás, mert az esetek jórésze a synonymia körébe tartozik, ahol helyes is, szükséges is találgatni a tanulónak. Az igazság tehát a közepén van, azaz időnyerés s az olvasásban való minél gyorsabb haladás szempontjából czélszerű a praeparatio, de nem kell minuciáig mindent megmagyarázni, hanem a tanulónak is hagyni, fejlettségi fokához mérten, valamit, mert félő, hogy a járszalagon vezetés bizonyos mérvű szellemi tunyaságot idéz elő. Jobb praeparatióink nem is igyekeznek kézzel-lábbal mindent megmagyarázni.

Önként érthető már, hogy a tanítás kezdő fokán a praeparatióknak kiterjedtebbnek kell lenni, mint a későbbi osztályokban, mert ott a tanuló ismeretlen mezővel áll szemben s következtetésének alapja még nincsen. Ezt vették tekintetbe Szőke Adolf és György Lajos, losonci tanárok, mikor praeparatiós füzetjüket a legelterjedtebb hazai latin gyakorlókönyvhöz elkészítették. Az előszóban azt mondják, hogy segíteni akarnak vele a tanulón, tanáron és szülőknön. A tanulón, hogy felmentsék a sok időrabló jegyzetek leírásától, a tanáron, hogy megkíméljék a szöfuzetek átvizsgálásától, az anyag tollbamondásától és több időt engedjenek a begyakorlásra; végül a szülőknön, hogy olcsóbban jussanak e könyvhöz, mint a jegyzetek leírására szükséges füzetekhez. A mily praktikus czélok ezek, époly praktikusan felelnek is meg nekik a szerzők, sőt még arra is tekintettel vannak, hogy a praeparatiókat úgy az inductiv, mint deductiv módszer tanárai egyaránt használhassák. Ez az összeegyeztetési törekvés azonban már, hogy úgy szóljunk, nagyon üzletszagú, s voltaképen csak szelid reklám, mert szerzők praeparatióikat kétségkívül az inductiv módszer híveinek készítették.

Szerzők a praeparatio I-ső részében azon módszert követték, hogy előbb a phrasist magyarázzák s csak azután a benne előforduló ismeretlen szavakat, a II-ik részben pedig előbb jönnek a szók s azután a phrasisek.

Mi oknál fogva van ez így, szerzők elfeledték megmondani. Részünkről az elsőt nem tartjuk helyesnek, mert előbb a szóval kell a tanulónak tisztába jönni, mielőtt a kifejezésekre átmenne. Nem is látom át, miért kell a tanításnál az első osztálynál a synthetico-analysis, a 2-ik osztályban pedig már annak az ellenkezőjét juttatni érvényre.

Föltétlen dicséret illeti meg szerzőket azért, hogy nemcsak keresik, hanem szerencsésen meg is találják az eredetit fedő magyar szavakat és kifejezéseket, és hogy az áttételnél a legszorosabban ügyelnek a magyar nyelvtani alakokra, miáltal lényegesen elősegítik, főleg a magyar igék közhasználatban nem lévő alakjainak elsajátítását is és fejlesztik a tanulók szabatos forma-érzékét.

Az összefoglalásokra való utalások kellő helyen történnek és növelik a mű használhatóságát, mely ellen — a fentebbieken kívül — nagyobb kifogásokat alig tehetünk. Bizonyos, hogy a phrasisokat itt-ott szabadon fordítják szerzők (*parte agri mulctare* = a tartomány egyrészével megbírságot [36. l.], *consilium migrandi cepit* = eltökélte magát, hogy kivándorol [60. l.] etcet.), de magyarosan. A tanár majd pótolja a szó szerinti fordítással, a mit ők tenni, legalább zárójelben, elmulasztottak. Az is való, hogy fölösleges ismétlések vannak a műben, pl. a 12. l. *Romae* = Rómában, s ugyanez a 39. lapon stb. Az is áll, hogy néhol a fordítás a szót kiforgatja eredeti vagy megszokott jelentéséből, pl. *carmen legis* = törvénycikk (53. l.), *Quirites* = curesiek (24. l.) etcet. Ez utóbbira egyébként két értelmet is kap a tanuló, mert a 31. l. *Quirites* = római polgárok.

Mindezek azonban sokkal csekélyebb hibák, mintsem hogy a mű jóvalóságából sokat levonhatnának és annak használhatósága elébe lényegesebb akadályokat gördíthetnének. Ajánljuk a szaktanárok figyelmébe!

S. Sz. J.

„Magyar Fogalmazó.“ *Vezérkönyv az oktatás középfokán előforduló fogalmazó-munkák végzéséhez. Iskolai és magán használatra.* Ez a címe annak a sokat ígérő munkának, melyet egy érdemes tanférfi, ki már 40 év óta foglalkozik az irodalom terén s 25 év óta tanítja a fogalmazást, Sándor Domokos áll. tk. tanár rendez sajtó alá. A 19 ívre terjedő nagy munka előfizetési ára 1 frt 40 kr., a mely márcz. 10-ig lett volna beküldendő, de még most is elfogadtatik. 10 példány után egy tiszteletpéldány jár. A munka alaposága és használhatósága kiténik a felhívásban foglalt tartalmas vázlatból is. Különösen tanítóképzők, óvóképzők, működő tanítók, továbbá felső nép- és polgári iskolák és felső leányiskolák, kereskedelmi, középiskolák s általában mindazok számára készült, kiknek fogalmazniok kell. Felettebb kívánatos, hogy szélesebbkörű pártolás által megjelenése lehetővé tétessék. Az előfizetési pénzek *Becsek Dániel* nyomdá-jába Székely-Udvarhelyre küldendők.

Megjegyezzük utólag, hogy a munka már meg is jelent. Ismertetésére visszatérünk.

„A Bethlen-Kollegium Legujabb Története. Magyarország ezeréves fennállásának ünneplése alkalmából. Kiadta a főiskolai előjáróság. Nagyenyed. Czirner és Lingner könyvnyomdája. 1896.“ A napokban e cím alatt megjelent, díszes kiállítású és 266 oldalra terjedő vaskos kötetrel erdélyi ref. testvéreink ismét egy monumentális iskolaleirési és tanügytörténeti munkával gazdagították a millenáris kiadványok értékes sorozatát.

A nagyhirű és elsőrendű ref. főiskola összes viszonyait történeti megvilágítással, hiven tárja fel e könyv, a mely méltó e főiskolánkhoz és dicsőségére szolgál a szerkesztőknek. A kollegium épületeiről felvett két csinos kép is van a kötetben. Sajnálattunkra térszűke miatt nem foglalkozhatunk bővebben e becses kiadvánnyal.

KÜLFÖLD.

Képek az amerikai egyházi élet mezejéről.

Érdekes vallásügyi controversiák vannak most napirenden nálunk. Az úgynevezett episcopalis, vagy püspöki egyház tulzó klerikális, hogy úgy mondjam, ultramontán része fuzionálni akar Rómával. Biz ez nemcsak controversiát, hanem egy egész kisebbszerű háborút rögtönzött az egyházhhoz tartozó, független gondolkozású hívek és ultramontán lelkészeik között.

Régóta figyelemmel kísérik a lapok és fejszólással fogadják a hívek, hogy az episcopál papok kaczerkoddnak Rómával. Különösen azóta jött ez nyilvánosságra, midőn egy felmerült incidens alkalmával az episcopál papok nyíltan kimutatták foguk fehéret, s a római pápás egyház álláspontjával solidaritást vállaltak. Ugyanis a múlt év márczius havában valamelyik állam senatusa (ha jól emlékszem Nebraská-é) indítványt terjesztett a waschingtoni parlament plenuma elé, melynek megokolása oda concludál, hogy a pápa amerikai képviselője, Satolli érsek ő méltósága túlkapásai és az E.-Államok lelkiismereti szabadságát feltékeken őrző törvényeinek áthágásai miatt egyenesen és cathogorice útasítsák ki az E.-Államok területéről. Persze ezen, az E.-Államok katholicismusát megszégyenítő propositio ellen való tiltakozás egy táborba hozta a katholicusokat, s a mi általános feltűnést keltett, a rómaiaknál sok tekintetben sokkal liberálisabban gondolkozó episcopálistákat is.

Satolli ugyan megmaradt positiójában, minekutána egy hosszú orrot kapott volna a waschingtoni parlamenttől, de az episcopál papok még ma is folytatják az ölelkezést Róma jézsuita papjaival.

Persze a pápa ő szentsége (ugyan már miért nem ő Istensége?) tárt karokkal és édes mosolygással fogadná s ölelné keblére az eltévelyedett, a már több ízben ki is átkozott episcopalista egyházakat; csakhogy az a bibi van a dologban, hogy a pásztorok mennének, de a nyáj az makacsodik!

Különösen bizony itt Amerikában tapasztalhatják a klerikális urak, hogy nem oly könnyű orránál fogva vezetni egy nyájat, mint az otthoni kath. patereknek, s a Zichy Nándor-féle uraknak, kiknek az a körülmény hajtja malmokra a vizet, ha tisztességes lelki sötétségben tarthatják a népet! Itt egy fiakkeres vagy egy lóvasúti kondoktor többet tud egyháza alkotmányából s dogmatikájából, mint otthon egyik-másik csuhás barát.

Itt tudja mindenki, hogy mit hisz, mit vall, mert meggyőződése ellen tanító egyház fenntartásához nem sok kedve van keservesen megtakarított centjeivel járulni. Ha itt valaki katholicus, meggyőződésből katholicus, ha protestáns, azért protestáns, mert hiszi annak az egyháznak hitelveit és dogmatikai berendezkedését. Ezért van, hogy daczára annak, hogy az állam a felekezetek ügyeibe nem avatkozik, azoknak semmi tekintetben segédkezet nem nyújt, olyan virágzó egyházi élet, mint Amerikában, sehol a földkerekségén nem található. Az egyháztagok, kik ilyenekül beiratkoznak, a legnagyobb készséggel

fizetik meg egyházi tartozásaikat. Miután pedig a nép alkotja az egyházat, s nem a pap, kénytelen tehát ez utóbbi úgy tánczolni, mint a hogy neki füttyülnek.

Igy az episcopalista pátterek által inscenirozott fuzió is Rómával csak teoriában van meg, de megvalósulni bajosan foghat!

* * *

A presbiterián lelkészek óriási tevékenységének képét adja a legutóbbi kimutatás, mely az észak-amerikai német ref. egyházak egyetememes zsinatjáról jelent meg a legközelebbi évben. Eme kimutatás szerint működik Észak-Amerikában (a brit uralom alatt levő Canadában s az északi territoriumokon 641 templomban, 515 lelkész, 64 missionárius, 2733 presbiterrel, 878 diakonnal, és 98,474 beiratkozott egyháztaggal. A legutóbbi évben 6254 tag vétetett föl confirmáció és önkéntes kinyilatkoztatás alapján. 400,000 dollárt, mintegy egy millió frtot adtak szegényápolási célra, árvaalpra s különböző keresztyéni segélyezésekre, s közel egy millió dollárt lelkészek javadalmazására, egyes egyházak főtartására, s egyéb gyülekezeti szükségletekre. Óriási összeg ez, egyetlen államban, s egy egyház életében. Hivatalos organumok a: The presbyterian Messenger, hetenként 14,000 példányban jelenik meg, s ott látható nemcsak az egyházi férfiak, de minden egyházi tag asztalán. Theologiai irodalmuk a legnagyobb az Egyesült Államokban.

Hogy az amerikai prot. nép nemcsak azért prot., mert annak született, hanem mert valójában az evangelium szellemétől van áthatva, azt mi sem igazolja jobban, mint az igaz, mély érdeklődés, melyet a hivek és a nagyközönség egyházi művek s általában a theologiai, még szorosán vett szakmunkák iránt is tanusít.

Ime a heidelbergi káténak, az amerikai összes ref. egyházak által elfogadott symbolikus könyvnek 300-ik kiadása került ki angol-német nyelven a sajtó alól. Amerikában minden évben nyomtatnak belőle 10—20,000 példányig, s a nép azt úgy széjjel kapkodja, mint a legdrágább olvasmányt. Kálvin institutiója közel 60 kiadást ért már, s a Biblia minden angol, vagy német prot. családnál határozottan nélkülözhetlen. Nincs oly nyomorult, földhöz tapadt szegény család, melynek asztaláról hiányozna a legdrágább kincs — a Biblia.

Találkoztam a multkor egy laikus német uri emberrel, ki egyébként ker. akad. tanár. Bámultam ez embernek dogmatika-theologiai ügyekben való roppant jártasságát. A bibliát annyira ösmerte, hogy bármely névről megmondta, hol van róla említés téve a Bibliában, még pedig nemcsak körülbelől, hanem megjelvezve a fejezetet s az illető versszakot is. Az amerikai nép buzgó s Isten igéje után szomjuhozó. A nép vallásos érzületében a szent buzgóság oly tüze ég, az Istennek tetsző dolgok művelésére szolgáló tőkének oly nagy értéke rejlik, hogy ez valóban tiszteletet parancsol.

Cleveland. O. 717. Kinsman str.

Harsányi Sándor,
ev. ref. missziói lelkész.

ADATOK

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez.

23. A börvelyi ev. ref. egyház története vázlatosan.

A börvelyi ev. ref. egyház fekszik Szatmár megyében, a nagy-károlyi ev. ref. egyh. m. területén, körülvéve s beékelve, mint egy kis magyar Sion, Kálmánd, Csanáros, Vállaj, hajdan ref. vallású, magyar ajkú, s ma kath.

vallású, német ajkú sváb községek által egyfelől, másfelől pedig az u. n. ecsedi lápnak közvetlen községünkig terjedő rétsége által.

Mint község, régi keletű. Szirmai „Szatmármegye története“ cz. művében azt mondja, hogy „régebben *Bervely*-nek neveztetett onnan, hogy 1417-ben felosztották maguk között Butkay, Batory és *Bervely*, mint egy törzsből, a Guth Keledtől származott ágak.“ Bell Mátyás pedig azt mondja, hogy Börvely még a hunnok idejében épített földvár.

A börvelyi ev. ref. egyháznak régebbi multjáról, annyival inkább keletkezési idejéről nem tudunk biztos és bővebb adatot feltüntetni azon eléggé nem sajnálandó ok miatt, hogy több régi okmány, mi e tekintetben világosságot deríthetne, gondatlan kezelés folytán megsemmisült, a mint ez állítatik.

Régebbi multjára enged következtetni 2 antiquitáson, mint ereklyén talált feljegyzés, melyek 1630, illetve 1680. évekről szólnak, melyekről alább, az úrasztali készletek között leend említés.

A mult században történt építkezésekre vonatkozólag az egyház levéltárában talált egy elrongyolott lapon következő feljegyzések vehetők ki:

A torony épült vagy csak renováltatott, nem vehető ki, csak ennyi: „egészen és öszre készült el, a mikor a gomb is feltéttetett reá ünnepélyességgel, áldomás ivással 1755.“

A templomot renoválták kívül és belől egészen és pádimentomoztatták 1772., 1773. pedig zsindeleyeztettek (mennyiért? nem vehető ki), ugyanekkor 4 vitorla ára volt 15 rh. frt.

1764-ben a lelkészlakon sütő készítettett, 1769. tanulóház, pincze és rajta levő konyha, kamara.

1771-ben kerítés állítatik fel az utca és a temető felől (mely temető a mostani lelkészi udvar végén levő kert és a templom kerítésében lehetett, mennyiben néhány év előtt is, ezen helyeken ásatások alkalmával koponyák találtattak).

1772. készült a lelkészi lakon istálló, szekérszin, 1773. készült ismét a marhaól.

1785-ben pedig új lelkészi lak épült.

A mult században történt építkezésekre nézve ennyi az, mit feltüntethetünk.

Ugyane papírlap alján — melyik évben, nem vehető ki — „a halotti harangozás rendének módja“ így állapítatik meg:

„Predikatiós férfi-halottnál a nagy haranggal 3-szor, 4-ikszor összehúzza mind a hármat, történjék a harangozás. Predikatiós nő-halottnál a nagy haranggal 2-szer, 3-ikszor összehúzza mind a 3 harang. Enekszós fiu-halottnál a kis harang 3-szor, 4-ikszor a két kisebb összehúzza; enekszós leány-halottnál a kis harang 2-szer, 3-ikszor a két kisebb össze.“

(Jegyzet: Ma is így van szokásban.)

1798-ban a határ felosztatván urbarialiter, s a belhivatalnoki házak után is a földek 3 fordulónként kiosztatván, a következő 1799. évben a behivatalnokok fizetése így revidéaltatik és hitelesítettik a közép-szolnoki tractus K.-Darócson tartott gyűlésén (ezt megelőzőleg keresztes élet fizettetett a behivatalnokoknak):

I. Lelkészeknek: 1. minden külön kenyéren levő gazda megtisztálva 2 véka búzát (melyet egy s két nap alatt a kurátorok jelenlétében maga vigyen be); 2. minden zsellér 2 v. rozst, fenti módon; 3. minden gazda és zsellér külön-külön 2—2 garast fizessen; 4. a lápi szénát fizesse az ekk. 42 szekér helyébe 42 con.-ós frttal; 5. a földesi rétet azonban az ekk. kaszáltassa,

gyűjtesse és hordassa be; 6. mind 3 fordulóban 8 köblös föld, melyek közül 2—2 köblöst az egyház megszántasson és el is boronáljon; 7. tűzifa 60 szekérrel; 8. stóla, az eddigi mód szerint.

II. Az oskolamesternek: termény és föld felényi, mint a lelkésznek; továbbá fordulónként 4 köblös rét, melyet maga munkáltat; a gyermekek tanításáért, 16 con.-ós frt, tűzifa 24 szekérrel; stóla, az eddigi mód szerint.

Különben ezen időben a népesség nem volt kevesebb, mint ma, sőt inkább több; a mit eszközölt kétségkívül az, hogy a fentebb nevezett, s ma német ajkú sváb szomszéd községek hajdan magyar ajkú s ref. vallású lakossága, a mult században elhagyni kényszerülve lakóhelyét, ezek, sőt az egészen elpusztult Szent-Márton nevű falu lakosságából is többen jöttek és telepedtek meg Börvelyben, mintegy menedékhelyen, a mit bizonyít az is, hogy mindegyik ekkleziáiból van a börvelyi ev. ref. egyház birtokában emlék.

Kiss Sándor,
ev. ref. h. lelkész.

(Folyt. köv.)

Pünköstnek ünnepe.

*Pünköstnek ünnepe, nagy ünnep, szent ünnep,
Izrael fiai jönnek mindenünnep;
Büszke Jeruzsálem tarka lesz a néptől
Paloták sorain vig örömjaj zendül
Vig örömjaj zendül.*

*Ottan kis serege nagy Názáretinek . . .
Remegő keblöket szent fohász tölti meg:
„Jövel vigasztaló, jöjj Szent-Lélek Isten,
Csüggedt gyermekiden nincs már ki segítsen,
Nincs már ki segítsen!”*

*Nyüzsgő sokaságra keleti nap lángja
Ömlik le az égről melegen, pompázva;
S egyszerre csak ime, sebessen zúgó szél
Ki se tudja: hogyan, merről jő, honnan kél,
Merről jő, honnan kél?*

*De hallani hogy zúg, látni hogyan rendít
Útjába kerülő mindent, meg mindenkit,
S vélve ki se vélné: egyszerre csak megszáll
Csüggedt tanítványok kicsiny hajlokánál
Kicsiny hajlokánál.*

*Nem rendülnek ezek . . . fejük fölött égi
Tűzes nyelvet látnak kigyuladva égni,
E tűznek ereje lelkökbé átpattan
S hőssé izmosulva szállnak ki legottan
Szállnak ki legottan.*

*Pünkösti sokaság csak megáll és ámul:
Mily édes ige zeng Péter ajjakárul!
János, Jakab, Máté s a többi mind, nézzed
Hogy önti szivéből a csupa színmézet
A csupa színmézet!*

*Kelet és nap nyugat, észak és dél népe
Valamennyi csak ott mozog, nyüzsgő élve
Mind a saját nyelvén hallja őket szólni
S szivök fagyos jege elkezd föloldódni
Elkezd föloldódni.*

*Mit tevők legyenek? tudakolják sorba,
S gunyos csöcseléssel csöppet se gondolva,*

*Leborulva rendre Péterékhez forrván
Háromezer fővel még azon nap sorján
Még azon nap sorján.*

*Csodatevő égi Szent erő, Szeretet!
Az első nagy Pünköst te töled született,
Ezrek gögös szivét te forrasztád egybe
Üdvösséget hogy munkálják válllvetve
Munkálják válllvetve.*

*S vérpatak, tűzözön, tenger sok küzdelem
Nem ronthat ott a nagy alapkövezeten,
Mert hol te kötözöd egybe a sziveket
Ma sincs fajkülönbség, van égi szeretet
Égi, szent szeretet.*

*Pünköstnek ünnepe, nagy ünnep, szent ünnep,
Ünnepelni látod magyar nemzetünket;
Ezer éves élet csapása, áldása
Készletli a magyart öröm áldomásra
Öröm áldomásra.*

*Pünköstnek ünnepe, nagy ünnep, szent ünnep,
Hazánk határiban oh birsz-e mindünket
Meghatni erőddel, úgy hogy egybe forruva
Szivünkre feküdjék édes hazánk sorsa
Édes hazánk sorsa?*

*Pünköstnek ünnepe, nagy ünnep, szent ünnep,
Ujabb ezredéve indul nemzetünknek,
Tégy róla, hogy ha jön ezer vész s küzdelem
Magyarország földén minden szív egy legyen
Mindén szív egy legyen!*

*Pünköstnek ünnepe, nagy ünnep, szent ünnep,
Kötelezd hálára magyar nemzetünket,
Zúgó vihar szárnyán jövő égi tűzzel
Határinkról minden gyűlölséget üzz el
De örökre üzz el!*

(Majtis.)

F. Varga Lajos.

KÜLÖNFÉLÉK.

— A Debreczeni Prot. Lap rövid történetében nem említettük fel névszerint lapunknak mindazon tisztelt barátait, a kik becses közleményeikkel e lapot az utóbbi időkben egyszer máskor felkeresni, annak tartalmát értékesebbé s aktuálisabbá tenni szívesek voltak. Nem tettük ezt azért, mert teljes névsort már a program által megszabott korlátok miatt sem adhattunk, s inkább azokat kellett felemlítenünk, a kik e tekintetben folytonos összeköttetést tartottak fenn a lappal s alkalmilag mindig segítségére lehettek. De meg kell vallanunk, hogy emberi gyarlóságunknak t. i. a nagy sietségben és elfoglaltságban még a rendesnél is fokozottabb mértékben mutatkozó feledékenységünknek is jelentékeny szerepe volt abban, hogy némely érdemes férfiak kimaradtak a sorból, a kiket nagybecsű közleményeik alapján mindenkor örömmel számítanánk munkatársaink közé. Ez történt sajnálatunkra *Gulyás Lajos*, *Szeremley Sámuel* kiváló és tudós lelkészeinkkel, kik szíves készséggel bocsátották mindenkor e lap rendelkezésére magvas szellemi termékeiket, továbbá *Illyés Endre*, *Fekete Gyula* lelkész urakkal, kik úgy szólván állandó munkássági viszonyt voltak szívesek fentartani velünk, valamint dr. *Bartha Béla* jogtanár kollegánkkal is, a kinek kipróbált tollára most még biztosabban számíthatunk, mint ezelőtt, holott előbb

is nagy terjedelmű értékes közleményeket nyertünk tőle. De különösen sajnáljuk *Sinka Lajos* tanító úrról való menthetetlen pillanatnyi megfélekedésünket, a ki már valóban számot tarthatott arra, hogy a munkatársak közé kerüljön, mert hiszen magunk tudjuk legjobban, hogy az ő tartalmas, higgadt és szakszerű cikkei mennyiszert kértük s mennyiszert nyertük meg még kéretlenül is. Reméljük és óhajtjuk, hogy mulasztásunkat e tisztelt férfiak, valamint mások is, a kik esetleg mellőzötteknek látszanak, megbocsátják nekünk, nem magunkért, hanem az ügyért, a melynek egyes ember gyarlósága miatt nem szabad csorbát szenvednie. Ha erre számíthatunk, akkor épen nem törődünk azzal a meg nem érdemelt idétlen gyanúsítással, a melylyel a „*Tanítók Lapja*” ez alkalomból minket megkülönböztetni sziveskedett.

— **A h.-m.-vásárhelyi ev. ref. egyházban** a millenniumi kijelölt napokon meghatározott és lelkesítő ünnepek tartottak. F. hó 9-én reggeli 8 órakor a nagyiskola udvarán az összes népiskolai növendékek ünnepélye volt, ugyanez idő alatt az ótemplomban a főgymnasium tartotta ünnepélyét. Mindkettő imával kezdődött s mindkettőnek a történelmi beszédek voltak kimagasló részei. A nagyszámú közönség mindkét helyről lelkesült hangulatban távozott. 10-én meg a templomokban tartottak az illető lelkészek hazafias lelkesedéstől, vallásos melegségtől áthatott hatalmas beszédeket, mely alkalommal városi és egyházi előljáróink testületileg az újtemplomban jelentek meg. Ugyanez egyház érdemes lelkésze *Szeremlei S.* e hó 7-én töltötte be itteni 25-ik évét. A külsőségeket nem szerető jubilans lelkész minden ünnepeket elhárítván magáról, a presbiterium a maga rendes gyűlésén, a tanári kar, a tanítói kar külön tisztelgéssel üdvözölte őt s az egyh. gyűlés érdemeinek jegyzőkönyvébe ígatasát elhatározta. Legyen az Úr kegyelme, továbbra is a munkás lelkészen! H.-M.-Vásárhely, 1896. máj. 13. Bányai.

— **A felső-szabolcsi egyházmegye közgyűléséről** szóló tudósítás némely állításainak helyreigazítása czéljából *Erdélyi Imre* ev. ref. lelkész úr is küldött be hozzánk czáfolatot, a melyet az igazság érdekében is szívesen közöltünk volna. Minthogy azonban lényegileg egészen azonos azon Nyilatkozat tartalmával, a melyet a nt. h. esperes úrtól vettünk s e lap más helyén szó szerint közlünk: nem tartottuk szükségesnek ezt is egészben közölni. Terünk is nagyon szűk. Csupán annak megemlézésére szorítkozunk tehát, hogy Erdélyi lelkész úr czáfolata szerint nem áll Referensnek azon állítása, „hogy a gyűlés a jövő miatt mintegy tanácstalanul állott volna, mert az esperesi hivatal vezetője rövid egy hónap alatt oly emberfeletti munkát végzett, oly alaposan megismerkedett az ügyekkel, hogy minden fölmerült kérdésben a legszakavatottabb fevilágosítást volt képes nyújtani.” Hiszszük és reméljük, hogy e czáfolatok után minden irányban megnyugvás következik be s az események a fenforgó kérdések békés megoldására fognak vezetni, a nélkül, hogy egyeseken s közvetve egyházunk testén is fájó sebet kellene ejtenünk.

— **Szigethy Gyula** ev. ref. lelkész úr lapunk előbbi számában közölt egyházmegyei tudósítására tett megjegyzésünk ellenében kinyilatkoztatni kívánja, hogy *ő nem az országos gyámintézetéről, mint intézményről, hanem annak rendszabályáról mondja*, hogy „lelkészeink körében méltó aggodalomra adott okot.” „Hogy pedig ez így van, hogy ezek a lykurgosi szabályok a 2½ % tagsági, valamint 10 % belépési díjnak ekszekucziós behajtási eljárás módja mellett épen az ezredéves kiállításal kezdődő stólátlan korszakban a lelkészek közt nem öröm,

de aggodalom érzését költhették csak fel: az a nyomorúságos, elavult fizetésrendszer mellett nemhogy „*alig híhető*”, de nagyon természetes”. Erre a nyilatkozatra, ha sértesnek nem venné a t. lelkész úr, csak annyit jegyzünk meg, hogy ha van is ok az aggodalomra, ma sokkal kevesebb lehet, mint az országos gyámintézet létesítése előtt volt. Annak az inkriminált ártatlan szerkesztői megjegyzésnek sem volt más értelme.

— **A gyulavári ev. ref. egyházzól** a napokban egyházi lapokban is az a hír terjesztetett el, mintha a híveknek több mint felerésze egyházból kilépett volna s felekezetenlküli akarna lenni azon okból, mert az egyházi adót sokalják. Örömmel értesülünk *Bay József* helybeli lelkész úr tudósításából, hogy a hír teljesen alaptalan s az egyházköztségben általános botránykozást keltett. Mi jól ismerjük az ilyen hírek forrását. Az egyházpólit. törvények nyílt és titkos ellenségei ez úton is gyűjtik az argumentumokat. Kár, hogy köztünk is akadnak ilyen vállalkozók; mert addig emlegetik a költött vagy megnagyított példákat, a míg csakugyan kedve kerekedik az ingadozó népnek azok követésére.

— **Millenniumi emlék.** A nagybányai ev. ref. egyházmegyében a vámfalui egyházhívek f. év. máj. 10-én az ezredéves haza emlékűnnepét úgy kívánták az utódok előtt megörökíteni, hogy lelkészek indítványára egy díszes fekete márványból készült Urasztalára tették meg ajánlataikat több mint 100 frtra menő összegben. Templomukban, mely e század elején a község összes épületeivel leégett, — azóta — egy egyszerű régi fasztalka állott, mely sehogysem illett már az 1885-ben renovált és szép orgonával is felszerelt templomba. Ezért a nevezetes nap emlékére, ily maradandó becsű Urasztala építése nagyon rendén való volt. S a tekintélyes kegyadomány szép bizonyítványa e végvidéki egyházhívek vallásos buzgóságának, hol csak egyszerű földművesek s urasági cselédek laknak s egyesek a szent emlékekre 3—5—10 forintig is ajándékoztak.

— **A Ladányi Gyula** sirkövének felállítására alakult bizottság értesíti az érdeklődő közönséget, hogy feladatával elkészült s a sirkövet f. hó 28-án délután 5 órakor kívánja bemutatni; erre az érdeklődőket meghívja. A bizottság elszámolását jövő számunkban közöljük.

— **Visher Sarassin N.-Becskereken.** Visher Sarassin úr Debreczenből távozva nagybecskereki egyházunkat látogatta meg, s ott áldozócsütörtökön d. e. predikált a templomban, este meg felolvasást tartott a polgári iskolában. Ugy a templomban, mint az iskolában sok és előkelő közönség gyűlt egybe meghallgatására, kiknek érdeklődése és tisztelete csak nagyobb lett, a mint megtudták, hogy ez ember sajátjából 15 missiói állomást tart fenn s már 15 év óta végez evangelizáló munkát a világon. Magyarország evangelizálási ideje itt, — ezzel a szóval vált meg N.-Becskerektől.

TARTALOM-JEGYZÉK: Pünköszt ünnepén. Sass Béla. — Tárca: Jézus gondolatai az Isten országa jövőjéről. Dr. Bartók Jenő. — Tanügy: Vallástanítás a népiskolában. Kovács Sándor. — Vegyes tanügyi hírek. r. v. — Közéletünk: A heves-nagykunsági egyházmegye tavaszi közgyűléséről. Zoványi Jenő. — A tiszaburai ev. ref. templom felszereléséről. Jákó Balázs. — Nyilatkozat. Nagymáté Albert. — Irodalom. — Külföld: Képek az amerikai egyházi élet mezejéről. Harsányi Sándor. — Adatok a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kebelében lévő egyházak történetéhez: 23. A börvélyi ev. ref. egyház története vázlatosan. Kiss Sándor. — Pünkösztnek ünnepe. F. Varga Lajos. Különfélék. — Pályázatok.

Felolvasó szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat káplántanítóságra.

A püspökladányi ev. ref. egyházban megüresedett tanítói állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

Kötelesség:

1. Ez idő szerint a leányiskolák 1-ső osztályát vezeti (fentartja azonban az egyház magának a jogot a körülmények változtával a megválasztandót esetleg más osztályba áthelyezhetni).

2. Egy tanyai róm. kath. jellegű iskolában a vallást hetenként egy délután hitfelekezeti növendékeinknek tanítani (a tanító kiszállításáról mindig az egyház gondoskodik.).

3. Lelkész akadályoztatása esetén, mint segédlelkésznek templomi szolgálatokat végezni.

Javadalom:

1. Természetben lakás udvarral kerttel.

2. Az egyház pénztárából lehetőleg évnegyedenként előre 500, azaz ötszáz forint.

3. Segédlelkészi teendőikért még ezenfelül 100, azaz száz forint, melyet lelképásztor a magáéból mindaddig fizet, míg a káplán tanító segédkezelését igénybe veszi.

Megjegyzendő, hogy a fizetés ekként egy évre értetik és hogy ez állomásra olyan theológiát végzett egyén reflektálhat csak, ki theologiai bizonyítványain kívül tanítói oklevéllel is rendelkezik. Pályázati kérvények alólirotthoz *junius 20. esteli 6 óráig* nyújtandók be s az állomást július havában, esetleg augusztus 1-ig el kell foglalni.

Püspökladány, 1896. május 16.

Eröss Lajos, ev. ref. lelkész.

Pályázati hirdetés tanári állomásra.

A dunántúli ev. ref. egyházkerület államilag segélyezett *pápai* ev. ref. főgymnasiumához, a német nyelv és irodalmi rendes tanári tanszékre, pályázat hirdettetik:

A megválasztott tanár köteles a főgymnasium III—VIII osztályaiban a német nyelvet, s esetleg valamely rokontárgyat az egyházkerület által évenként megállapított tantárgycsoportosítás szerint heti 20 óraszámig eltanítani.

Az ezen tanszékre megválasztott tanár évi fizetése 1200 frt alapfizetés, 200 frt lakbérilletmény, 5 ízben öt évi szolgálat után 100 frt ötödéves korpótlék, a melynél a más intézetben rendes tanári állomáson töltött évek is fele részben beszámíthatnak. Ha a tanári pályán már működött volt, s az igazgatótanács tudomása szerint kiválóbb érdemeket szerzett tanár is pályáz, illetőleg választatik meg a hirdett állomásra tanáru: az az 1400 frt, vagy épen az 1600 frt alapfizetéssel rendszeresített második és első fizetési osztályú állomásra megválasztásával egyidejűleg előléptethető.

Ezen tanszék betöltése a nmélt. magy. kir. vallás és közoktatási Miniszter hatáskörébe tartozik. Ennélfogva pályázók felhivatnak, hogy az állomás betöltésére jogosított hatósághoz intézett folyamondványukat, keresztlevelelükkel, végzett tanulmányaikat, tanári képesíttségüket, eddigi szolgálatukat, egészségi állapotukat, védkötelezettségüket igazoló bizonyítványaikkal együtt *1896-ik év jun. 25-ig* küldjék be főtiszt. és mélt. Antal Gábor dunántúli ev. ref. püspök urhoz Ács-ra, Komárom m.

Megjegyeztetik, hogy csak ev. ref. vallású egyének pályázatait vétetnek figyelembe. A megválasztott, illetőleg kinevezett tanár, az országos tanári nyugdíjintézetnek jogosított és kötelezett tagja.

Állomását a kinevezett tanár 1896. szept. 1-én szaktudományához tartozó értekezéssel köteles elfoglalni, s a mennyiben eddig rendes tanárképp még nem működött

tanár választatnék meg, vagy nevezetnék ki, egy év mulva véglegesítettik.

Ha alkalmas pályázók hiányában tanári oklevéllel nem bíró tanárjelölt választatnék meg helyettes tanáru, annak évi fizetése 800 frt leend, egy év alatt tartozik oklevélét megszerezni, s ha a kívánalmaknak megfelel, akkor a rendes tanárok fizetési osztályába besoroztatik.

Kelt Pápán, 1896. máj. 16.

Darányi Ignác,
főiskolai világi gondnok.

Czike Lajos,
1—3 főiskolai egyházi gondnok.

Pályázat tanári állomásra.

A szatmárnémeti ev. ref. főgymnasiumnál a jövő 1896/7-ik iskolai év kezdetével elfoglalandó magyar-latin nyelvi helyettes tanári állomásra pályázat hirdettetik, a főgymnasium pénztárából negyedévi részletekben előre fizetendő évi 800 frt fizetéssel.

Csak ev. ref. vallású egyén választatik meg.

Előleges tájékoztatásul e helyen is megjegyeztetik, hogy ezen állomás egy év mulva rendszeresített fog 1200 frt. évi törzsfizetéssel (e törzsfizetés a fizetési osztályok szerint 1400, illetve 1600 frtig emelkedhetik.), 240 frt lakbérrel és 500 frtig emelkedhető 100 frtos ötödéves korpótlékkal.

A rendes tanári állomás betöltése — a főgymnasium fentartótestületének ajánlata alapján — a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úr jogkörébe fog tartozni.

Pályázók felhivatnak, hogy folyamondványukat keresztlevelelükkel, végzett tanulmányaikról, képesítésünkről, s ha alkalmazásban vannak, eddigi szolgálatukról, továbbá egészségi állapotukról és hadkötelezettségükéről szóló bizonyítványaikkal együtt f. évi *junius hó 15-ig* a főgymnasium igazgatótanácsának alul írott elnöke címére (Szatmár) küldjék be.

Szatmár, 1896. május 8.

Farkas Antal,

2—2

az ev. ref. főgymn. igazgatótanácsának elnöke.

Pályázat.

A *kisújszállási* államilag segélyezett ev. ref. főgymnasium igazgató tanácsa a

a) latin—görög és

b) német—magyar tanszékerekre pályázatot hirdet.

Ez utóbbi tanszéknek betöltése a nagymélt. vallás- és közokt. miniszterium kinevezése alá esik.

Pályázhatnak ev. ref. vallású, a kijelölt tanszakokra képesített okleveles tanárok, vagy tanárjelöltek; a megválasztott az orsz. tanári nyugdíjintézetnek köteles tagja lesz.

A rendes tanár fizetése 1200 frt, 200 frt lakpénz az egyházi pénztárból havi részletekben és négy ízben 50—50 frt ötödéves korpótlék. A helyettes tanár fizetése 800 frt, szintén előleges hava részletekben kiszolgáltatva,

Pályázók folyamondványukat f. évi *junius 15-ig* alólirott elnökségnél nyujtsák be. E folyamondványukban életkoruk, vallásuk, családi állapotuk, hadkötelezettségi viszonyaik, képesítésök, eddigi netaláni alkalmazásuk, okmányokkal igazolandók.

A megválasztott és kinevezett tanár egy évi sikeres működés után állandósíttatik, hivatalát f. év szept. 1-én tartozik elfoglalni. Szükség esetén köteles más rokon tantárgyakat is tulterheltségének kikerülésével előadni.

Kelt Kisújszálláson az ev. ref. főgymn. igazgató tanácsának 1896. május 11-én tartott gyűlésében.

Gulyás Lajos,

ev. ref. lelkész, igazg. tan. elnök.

2—2